

25. Коло визымше урок: Ушештарымаш

1. Compound past tense III:

Conjugation I: лудаш		
	Positive	Negative
1Sg	лудынам ыл'е	лудын омыл ыл'е
2Sg	лудынат ыл'е	лудын отыл ыл'е
3Sg	лудын ыл'е	лудын огыл ыл'е
1PI	лудынна ыл'е	лудын огынал (онал) ыл'е
2PI	лудында ыл'е	лудын огыдал (одал) ыл'е
3PI	лудыныт ыл'е	лудын огытыл ыл'е

Conjugation II: возаш		
	Positive	Negative
1Sg	возенам ыл'е	возен омыл ыл'е
2Sg	возенат ыл'е	возен отыл ыл'е
3Sg	возен ыл'е	возен огыл ыл'е
1PI	возенна ыл'е	возен огынал (онал) ыл'е
2PI	возенда ыл'е	возен огыдал (одал) ыл'е
3PI	возеныт ыл'е	возен огытыл ыл'е

2. Gerund in -шыла:

лудаш > лудшыла, возаш > возышыла

Толшемла, тый декет пурен лектам.	I'll drop in on you on my way.
-----------------------------------	--------------------------------

3. Verbal derivational suffix *-алт ~ -(ы)лт* (conjugation I):

лудаш > лудалташ, возаш > возалташ

4. Verbal derivational suffix *-(ы)кт* (conjugation II):

лудаш > лудыкташ, возаш > возыкташ

5. Conjunctions *манын, пуйто*:

Киндым налаш манын, кевытыш кайышым.	I went to the store to buy bread.
Мый колынам, пуйто эрла погынымаш лиеш.	I heard that there's a meeting tomorrow.

6. *шке* 'oneself; own':

	1Sg	2Sg	3Sg	1PI	2PI	3PI
Nom	шке	шке	шке ~ шкеж	шке	шке	шке ~ шкешт
Gen	шкемын	шкендын	шкенжын	шкенам	шкендан	шкеныштын
Dat	шкаланем ~ шканем	шкаланет ~ шканет	шкаланже ~ шканже	шкаланна ~ шканна	шкаланда ~ шканда	шкаланышт ~ шканышт
Acc	шкемым	шкендым	шкенжым	шкенам	шкендам	шкеныштым

<u>Шке</u> ыште.	Do it yourself.
Марий калык <u>шке йўлажым</u> арален коден.	The Mari people kept their own ancient customs.
Директор секретарьжым <u>шкеж дек</u> ўжеш.	The director calls the secretary (to himself).
<u>Шкендым</u> ит мокто.	Don't praise yourself.

7. *икте-весе 'one another, each other':*

	-	1PI	2PI	3PI
Nominative	икте-весе	икте-весеына	икте-весеыда	икте-весеышт
Genitive	икте-весын	икте-весеынан	икте-весеыдан	икте-весеыштын
Dative	икте-весеылан	икте-весеыналан	икте-весеыдалан	икте-весеыштлан
Accusative	икте-весым	икте-весеынам	икте-весеыдам	икте-весеыштым

Нине йылме-влак <u>икте-весе деч</u> кугун ойыртемаптыт мо?	Do these languages differ from each other greatly?
<u>Икте-весым</u> йўратыза!	Love one another!

Exercises

1. Put the verb in parentheses into the compound past tense III.

- 1) Миклай тый декет (мияш), но тый лийын отыл.
- 2) Тыгай сылне пўртўсым мый ожно н'игунамат (ужаш огыл).
- 3) Ала-кунам ожно ик книгаште (лудаш), пуйто тендан олада 16-шо кўрымышто *пўтын'ек *йўлен пытен.
- 4) Мый тыланет (возаш), но вашмутым налын омыл.
- 5) Нуно чодыраш каяш (лекташ), но вара *мўнгеш савырненыт.

* *пўтын'ек* 'completely, totally', *йўлен пыташ (-ем)* 'to burn to the ground', *мўнгеш* 'back(wards)'2. Translate and inflect the verbs in parentheses, using reflexive forms in *-алт*:

- 1) Тиде мут *чуваш йылмыш кўзе (translate /*кусапаш (-ем)*/).
- 2) Тендан олада лу ий коклаште моткоч (change).
- 3) Серыш кудымшо майыште (write).
- 4) Могай кўрымышто Моско (found /*негызлаш (-ем)*/)?
- 5) Ончыч Йошкар-Ола Царевококшайск (call).

* *чуваш* 'Chuvash',3. Form the gerund in *-шыла* of the verbs in parentheses, using the appropriate possessive suffixes.

- 1) Школ гыч (толаш), Мичу *пий деч лўдын.
- 2) Пашаш (каяш), Саша тошто йолташыжым *вашлие.
- 3) Паша (ышташ), ойгат мондалтеш.
- 4) Пасу гыч (толаш), Вачи *мераным ўжо.
- 5) (Модаш), йоча-влак шуко уым пален налыт.

* *пий* 'dog', *вашлияш (-ям)* 'to meet', *меран* 'hare',

4. Read the following dialogues.

1) *Унагудо «Эврика» *пелен

- Каласыза, *тышеч кузе университетыш логалаш лиеш?
- А Тыланда могай *факультет кӱлеш? Вет университетын *корпусшо-влак тӱрлӱ верлаште улыт.
- Мыланем финн-угор *кафедр кӱлеш.
- Тугеже Осипенко урем мучко кайыза, вара Красноармейский уремым вончыза. Уремым вончымеке, шола *могырышто кӱлешан корпусым ужыда, тушто финн-угор кафедр верлана.
- Пеш кугу тау.
- Н'имолан.

2) *Вокзал пелен

- Каласыза, «Эврика» унагудыш кузе логалаш?
- Туш *шумеш *такси ден каяш *йӱнанрак. Вигак кайыше транспорт *тудо могырыш уке. Ал'е 1-ше номеран троллейбус дене каен кертыда, но, троллейбус гыч волымеке, эше йолын кайыман.
- Йолынжо мыняр минут?
- Иктаж 10–15 минут.
- Тау.

3) *Оларӱдыштӱ

- Каласыза, кузе марий *сувенир кевытыш логалаш?
- Совет урем мучко кайыза да *Кремль *лишне кӱлешан кевытым муыда. Эше оларӱдыштат «*Галерей» лӱман кевытыште сувенирым налаш лиеш.
- Пеш кугу тау.

* унагудо 'hotel', пелен 'near, close to', тышеч(ын) 'from here', факультет 'faculty', корпус 'building', кафедр 'department, sub-faculty', могыр 'body; side', н'имолан 'for no reason; you're welcome, don't mention it', вокзал 'train station', шумеш(ке) 'to, up to', такси 'taxi', йӱнан 'suitable, opportune', тудо '(here:) that', вигак 'straight, directly', транспорт 'transport', троллейбус 'trolleybus', оларӱдӱ 'town center', сувенир 'souvenir', кремль 'kremlin', лишне 'close to', галерей 'gallery'

5. Read the following poem.

Марий, мый тыйым йӱратем

*Кунар марий илен *тымарте,
 *Кунаре кодын, *ынлынем.
 Мыняр марий мемнан олаште,
 Чылаштым лӱм ден палынем.
 *Колам *кувелне марий мутым,
 *Содор *тувелыш *ошкедем,
 Шонем: ала у *тосым тушто
 *Пален шуктем да йывыртем.
 Мый *шучко *ойгым *я *куаным
 *Иктӱр чыла ден пайлынем,
 Эрдене кын'елмек, саламым
 Чыла марийлан колтынем.
 Йырваш ила мемнан *айдеме,
 Чылаштым *тӱс ден палынем.
 *Пыртак чон лыплана, *ойлем гын:
 Марий, мый тыйым йӱратем!

Илья Першин

* *кунар(е)* 'how much, how many', *тымарте* 'until now', *ынлаш (-ем)* 'to understand', *колаш (-ам)* 'to hear' *кувелне* 'where, in which direction', *содор* 'quickly', *тувелыш* 'in that direction', *ошкедаш (-ем)* 'to step, to pace', *тос* 'friend', *пален шукташ (-ем)* 'to get to know', *шучко* 'terrible', *ойго* 'grief, sorrow', *я* 'or', *куан* 'joy', *иктӱр* 'equally', *пайлаш (-ем)* 'to divide, to share', *айдеме* 'human, person', *пыртак* 'a little', *тӱс* '(here:) face', *ойлаш (-ем)* 'to say'